

IŠ B. KRIVICKO UŽRAŠŲ

Apie laisvės kovą ir didvyriškumą

Ateities istoriką, kuris atskleis dabartinio mūsų tautos gyvenimo puslapius, labiausiai stebins du dalykai. Pirmiausia jis turės stebėtis neregėtu dabartinės vergijos baisumu, pavyzdžio neturinčiu žiaurumu ir ta taip nepaprastai išstobulinta komunistinės vergijos sistema, kuri, rodos, turėtų užslopinti paskutinį laisvojo žmogaus alsavimą, paversti visišku vergu ne tik fiziniu, bet ir dvasiniu atžvilgiu. Tačiau dar labiau ateities istoriką stebins tai, kad tauta po šios baisios vergijos jungu ne tik nesuklupo, bet sugebėjo vesti tokią nepaprastai sunkią ir didžią kovą. Ir klaus anas istorikas, iš kur sėmėsi sau ištvermės ir jėgos dešimtys tūkstančių partizanų, kurie geriau pasirinko mirtį negu baisiąją priešą vergiją, iš kur sėmėsi sau jėgų pavergtieji, kurie geriau pasirinko kankinio vainiką negu išdavystę. Ir, ieškodamas atsakymo į tuos klausimus, jis su tylią pagarba turės nulenkti savo galvą prieš mūsų tautos nepaprastą dvasinę didybę.

*

Tie, kurie laisva valia atiduodavo gyvybę už idėją, tie, kurie geriau sutikdavo iškentėti kankinio mirtį, kad nereikėtų padaryti išdavystės, tie visada bus laikomi didvyriais. Šiandien kiekvienam Lietuvos valsčiui rasime šimtus tokių pavyzdžių. Kiekvienas valsčius šiandien turi mažiausiai kelias dešimtis partizanų, kurie neteko gyvybės tesėdami pasiryžimą geriau žūti, bet neišduoti laisvės kovos idėjos. Kiekvienam valsčiui rasime daugybę pavyzdžių, kur tardomieji geriau sutiko iškentėti kankinių mirtį ir pasmerkimą, bet neišdavė savųjų. O kiek žmonių išdrįso ir išdrįsta šioj baisioj kovoj rizikuoti ne tik savimi, bet ir savo artimaisiais. Didvyriškumo pasireiškimas mūsų tautoj šiuo metu yra masinis. Todėl ateities istorijoj šis mūsų tautos gyvenimo tarpas bus vadinamas herojiškuoju ar didvyriškuoju laiku. O šalis, tiek didvyrių pagimdžiusi, dar kartą bus pavadinta didvyrių žeme.

*

Kaip visada lemiama is gyvenimo momentais, taip ir baisiajame šių dienų bandyme kiekvienas atskiras žmogus pasirodo, kas jis iš tikrųjų yra. Šiuo laiku aiškiau kaip niekad sužvilga atskirų žmonių kilnumas ir dvasinė didybė. Tačiau šalia to geriau kaip niekad turi progos pasireikšti ir atskirų žmonių niekšybė bei dvasios žemumas. Paskutiniai reiškiniai, be abejo, meta šešėlį ir ant mūsų tautos šiuo herojiškuoju jos gyvenimo momentu. Bet reikia atminti tai, kad tam tikrą žemąją prigimties pusę turi kiekviena tauta ir net kiekvienas atskiras žmogus. Tačiau ir anos tamsiosios dėmės negali užtemdyti to, kas yra iš tikrųjų šviesu ir didinga. Tie šešėliai greičiau tik paryškina ir suteikia dar didesnę vertę viskam, kas šioj sunkioj tautos kovoj sužvilgo tikrojo heroizmo šviesa.

*

Ar aktyvus pasipriešinimas pavergėjui sumažino, ar padidino mūsų tautos nuostolius? Vienu atžvilgiu, be abejo, padidino, nes tai pareikalavo daug aukų. Tačiau kitu atžvilgiu, be abejo, sumažino, nes priešas, pajutęs, kokią reakciją sukelia tautos smauginimas, buvo priverstas skaitytis bei susiaurinti

ir sulėtinti savo planus, kuriuos jis buvo paruošęs tautos naikinimui.

Labai galimas dalykas, kad nesipriešinimas pavergėjui mūsų tautai būtų buvęs mažiau nuostolingas negu pasipriešinimas. Bet ar tauta galėjo nesipriešinti ir kodėl ji priešinos? Greičiausiai todėl, kad jai pasirodė per daug žema ir negarbinga nusilenkti paniekai, barbarybei, tapti bjauriausių dvasios išsigimėlių mindžiojama verge. Vadinasi, tauta pakilo į kovą gindama savo žmogiškąjį vertingumą, gindama tai, kas visiems laisviesiems ir doriesiems žmonėms yra brangu. Tuo ji pasirodė kaip kilnus ir vertingas žmonijos bei tautų bendruomenės narys. Tuo ji įnešė savo indėlį į bendrąją žmonijos kovą dėl laisvės ir žmoniškumo idėjų. Todėl suprantama, kodėl jau šiuo metu, kol laisvės priešams dar nėra paskelbta galutinė kova, pasaulis su pagarba ir palankumu sužiuro į mūsų mažąją šalį.

[1952]

Bronius Krivickas, *Raštai*, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, Vilnius: 1999, p. 540–541.